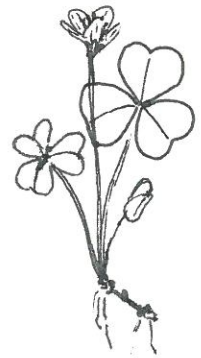

NIEUWSBRIEF NO: 20

STICHTING WERKGROEP FLORAKARTERING DRENTHE (WFD)

Secretariaat:

H.D.Heinemeijer

Parallelweg 1

6574 AN Ubbergen

tel: 080-230861

april 1991,

Beste Atlasmedewerk(st)ers,

Beter laat dan nooit. Ditmaal een extra dikke nieuwsbrief. Naast het excursieprogramma voor het veldseizoen van 1991 een korte terugblik op de werkzaamheden van vorig jaar en wat informatie over de stand van zaken van het Atlas-project in Drenthe. Verder een uitgebreid verslag van Eddy Weeda over de FLORON-werkweek die vorig jaar in Ees is gehouden. Bovendien heeft Ruud de Koning wederom een bijdrage geschreven als vervolg op de resultaten van de speciale excursie van mei afgelopen jaar. Dit keer wordt aandacht besteed aan de tweede ronde, een tweede bezoek aan het km-hok bij Eekehaar door Ruud zelf in het najaar. Behalve deze onderwerpen ook nog een oproep aan de medewerk(st)ers om extra aandacht te willen besteden aan de Klokjesgentiaan en de daarop aangewezen vlinder, het Gentiaanblauwtje. Om vast een beeld te krijgen van de verspreiding van de Klokjesgentiaan is van deze soort een verspreidingskaartje opgenomen.

EXCURSIEROOSTER voor het veldseizoen 1991

Verzamelen/vertrekken altijd om 10.00 uur.

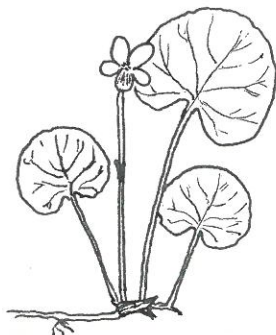
18 mei - Café Centrum, Hemmenweg 2, Amen

Deze excursie wordt georganiseerd door Ruud de Koning. Op deze dag moeten de deelnemers alleen een km-hok inventariseren. Iedereen is van harte welkom, óók niet ervaren waarnemers. Deze opzet is gekozen om een beter inzicht te krijgen in de nauwkeurigheid en de volledigheid van het in Drenthe verzamelde materiaal. Na de excursie is ruimschoots tijd aanwezig om lastig te determineren soorten gezamenlijk te bekijken.

- 1 juni - Dwingeloo/Smalbroek
Café/rest. Onder de Eiken, Drift 20, Dwingeloo
- 15 juni - Veeningen/Zuidwolde
Café Hein, Veeningen 47, Veeningen.
- 29 juni - Schoonebeek
Café Brouwer, Europaweg 40,
- 13 juli - Smilde
Café Middelbos, Linthorsthomanweg 4
- 10 aug. - Wezup/ Wezuperbrug
Café/pannekoekboerderij Perkaan, Wezuperstraat 2, Wezup
- 24 aug. - Roswinkel
Café de Harmonie, Roswinkelerstraat 153
- 7 sept.- Smilde
Café Middelbos, Linthorsthomanweg 4
- 21 sept.- Valthermond
Café Been, Zuiderdiep 228

Behalve het excursie-programma voor de zaterdagen, wordt er dit jaar een determineeravond georganiseerd. Op deze avond zal o.a. aandacht besteed worden aan het determineren van grassen en zeggen. De avond wordt gehouden in de Kroezehof te Assen. Vervoer vanaf het NS-Station kan geregeld worden door contact op te nemen met het secretariaat of met Ate Dijkstra.

5 juni - 20.00 uur. Kroezehof, Weth. Bergerweg 26, Assen

De FLORON-werkweek te Ees, Drenthe, 20-27 juli 1990

door Eddy Weeda

Eind juli 1990 werd een FLORON-werkweek gehouden met als standplaats 'Het Land van Bartje' te Ees, gem. Borger. 28 mensen namen deel aan de hele werkweek, nog eens 4 waren de helft van de week aanwezig. Op dezelfde manier als in het voorgaande jaar werd geïnterviewd in groepjes van drie of vier, waarbij per groep per dag één tot twee kilometerblokken werden bekeken. Het onderzochte gebied strekte zich uit van Grolloo en Schoonloo in het westen tot Nieuw-Buinen en Valthermond in het oosten.

In floristisch opzicht werd het meest verwacht van het veenkoloniale deel van Oost-Drenthe, waar dan ook de eerste twee werkdagen werden doorgebracht. Landschappelijk spreekt dit gebied echter weinig tot de verbeelding, en de plantenrijkdom was evenmin overweldigend, zodat de rest van de week voornamelijk op de Hondsrug en ten westen daarvan werd doorgebracht. In totaal zijn 54 kilometerblokken afgewerkt. Omdat de inventarisatiegegevens in eerste instantie bestemd zijn voor het Atlasproject van de Werkgroep Florakartering Drenthe, werd met de streeplijsten van deze werkgroep gewerkt.

Qua floristische verscheidenheid staat het gebied niet hoog aangeschreven. Tegen deze achtergrond gezien valt het mee dat ongeveer 470 inheemse soorten werden aangetroffen (de Reitma bij Elp niet meegerekend; zie aan het eind van dit verslag). In veel kilometerblokken waren niet veel meer dan honderd of nog minder plantesoorten te vinden. Desondanks bedraagt het maximale aantal dat op één vierkante kilometer werd waargenomen, 260. Het desbetreffende blok (17.16.25) vertoont dan ook een rijke verscheidenheid aan biotopen: het omvat zowel een stuk van de bebouwde kom van Borger (met oud opgaand loofbos, moestuinen en overhoekjes) als een traject van het Kanaal Buinen-Schoonoord. Bovendien ligt deze vierkante kilometer op de grens van de Hondsrug en het Hunzedal en biedt daardoor levenskansen aan zowel zand- en leem- als aan veenplanten en daarnaast aan specifieke bewoners van grenssituaties.

Hier volgt een bloemlezing van vondsten, die aanleiding geven tot commentaar.

Heide en schraalland. Struikhei (Calluna vulgaris) blijkt -- alle ontginningen ten spijt -- nog steeds vrij algemeen, niet alleen op de Hondsrug maar ook in delen van de veenkoloniën, al gaat het daar maar om kleine aantallen. In meer dan de helft van de kilometerblokken (29) werd zij genoteerd. Gewone dophei (Erica tetralix) is minder frequent (20 X) en laat in veenkoloniaal gebied grotendeels verstek gaan. Kraaihei (Empetrum nigrum), die in het gebied al haar zuidoostgrens nadert, is maar op 4 plaatsen gevonden. In vergelijking met andere vroegere heidestreken herbergt Oost-Drenthe nog steeds opvallend veel Stijve ogentroost (Euphrasia stricta, 17 X gevonden); dit geldt met name voor de veenkoloniën. Het jaar tevoren was deze soort in het Nijmeegse niet eenmaal aangetroffen! De op soortgelijke plaatsen groeiende Blauwe knoop (Succisa pratensis) werd in de omstreken van Ees maar eenmaal waargenomen -- minder dan verwacht. Daarentegen

gedijt het elders zo bedreigde Valkruid (Arnica montana) op een drietal plekken in deze omgeving nog voorspoedig. Planten van natte heide en hoogveen, zoals Klokjesgentiaan (Gentiana pneumonanthe) en Kleine veenbes (Oxycoccus palustris), waren nog maar op weinig plaatsen te vinden: overal lijdten eertijds natte heiden en vennen aan verdroging.

Kanalen en sloten. Het oostelijke deel van het gebied heeft in het Kanaal Buinen-Schoonoord en in sommige veenwijken een tamelijk rijke zoetwaterflora. Niet minder dan 12 Fonteinkruiden werden gevonden, met als zeldzaamste soort Langstengelig fonteinkruid (Potamogeton praelongus). Op het vinden van deze laatste was een premie gezet (nl. deel 4 van de Oecologische Flora). De plant werd aangetroffen in een vak van het Kanaal Buinen-Schoonoord, ongeveer 2 kilometer ten noordwesten van een vroegere vindplaats. Van de te verwachten Fonteinkruiden werden alleen Plat, Spits en Rossig fonteinkruid (P. compressus, acutifolius en alpinus) niet waargenomen. Van Plat en Spits fonteinkruid is bekend dat zij op minder voedselrijk water aangewezen zijn, en bij Plat fonteinkruid wordt de laatste jaren een sterke achteruitgang geconstateerd (Van Wijk & Verbeek, 1986). Daartegenover vallen 5 vondsten te melden van Stomp fonteinkruid (P. obtusifolius), toch ook geen plant van al te voedselrijk water, en maar één van Puntig fonteinkruid (P. mucronatus), dat juist zeer voedselrijk water verkiest. Het naar verhouding grote aantal vondsten van Kransvederkruid (Myriophyllum verticillatum) 8x en Groot blaasjeskruid (Utricularia vulgaris) 8x, bewoners van minder voedselrijk water, geeft ook aan

dat in het gebied voor de waterflora nog redelijk goede mogelijkheden liggen. Bij de opgaven van Groot blaasjeskruid moet worden aangetekend dat het bij gebrek aan bloemen vaak niet uit te maken is of een plant tot deze soort of tot Loos blaasjeskruid (U. australis) te rekenen is. Dit geldt ook voor het voorlopige verspreidingskaartje voor Drenthe dat enige jaren geleden gepubliceerd is (Nieuwsbrief no. 7, september 1984). Het beste is een aanduiding als 'Utricularia vulgaris s.lat.' of 'Utricularia vulgaris + australis' te gebruiken. Een opmerkelijke afwezigheid in het gebied is Krabbescheer (Stratiotes aloides).

Het Kanaal Buinen-Schoonoord was goed voor vijf vondsten van Moeraszoutgras (Triglochin palustris), dat nergens anders werd waargenomen. Eveneens bij het kanaal groeiden -- elk op één plek -- Grote boterbloem (Ranunculus lingua) en Rietorchis (Dactylorhiza majalis subsp. praetermissa). De waarneming van deze laatste was de enige orchideeënvondst in het gebied. De aanwezigheid van John Bruinsma stond borg voor de herkenning van de Blonde egelskop (Sparganium erectum subsp. neglectum; Bruinsma, 1989), die op drie verspreide plaatsen in het gebied werd geïdentificeerd. De als tamelijk zeldzaam te boek staande Borstelbies (Scirpus setaceus) lijkt zich beter te handhaven dan veel van de pioniersoorten waarmee zij vroeger samen voorkwam; vijfmaal werd zij aangetroffen.

Droge, grazige bermen. Oost-Drenthe heeft niet de reputatie een rijke bermflora te herbergen. Vermeldenswaard zijn Kleine bevernel (Pimpinella saxifraga; 5 X) en Steenanjer (Dianthus deltoides; 4 X). Bij de laatste is het dikwijls twijfelachtig of hij zich zonder bemiddeling van de mens heeft gevestigd: de

verdenking is gewettigd dat het om verwilderde planten gaat (evenals bij de Drentse vondsten van Cipreswolfsmelk, Euphorbia cyparissias, bijvoorbeeld bij Schoonloo en Spier). Kleine leeuwetand (Leontodon saxatilis), een Westeuropese plant die in Drenthe en Limburg veel zeldzamer is dan in de overige provincies, werd in Tweede Exloërmond gevonden.

Akkers en omgewerkte bermen. Drenthe heeft een armere akkerflora dan de meeste andere Nederlandse zandgebieden. Veel akkerplanten zijn van mediterrane oorsprong, en aarden niet in een koel gebied met veelvuldig optredende nachtvorst zoals Drenthe. Van de zeldzame akkerplanten die wèl gevonden werden, valt allereerst Smal streepzaad (Crepis tectorum) te vermelden, dat driemaal werd genoteerd. Ingesneden dovenetel (Lamium purpureum var. incisum) bleek vooral in de veenkoloniën vrij veel voor te komen; met 11 vondsten is het minder aangetroffen dan Paarse dovenetel (var. purpureum; 18 X) maar veel vaker dan Hoenderbeet (L. amplexicaule; 2 X). Vijfmaal werd Slipbladige ooievaarsbek (Geranium dissectum) waargenomen. Tot voor kort was dit een typische kleiplant, maar door de alomtegenwoordige invloed van zware bemesting krijgt zij de kans steeds verder op de lichte grondsoorten door te dringen.

Varenflora. Specifiek aan muren gebonden varensorten, zoals Muurvaren (Asplenium ruta-muraria), werden in het geheel niet aangetroffen. Dit is opmerkelijk gezien de bijzondere vondsten die in de laatste jaren op sluismuren vlak over de grens met Groningen zijn gedaan. Voor zover de muren langs het Kanaal Buinen-Schoonoord varens te zien geven, gaat het om facultatieve muurbewoners zoals Mannetjesvaren (Dryopteris filix-mas). Van de bosvarens moet Gebogen driehoeksvaren (Gymnocarpium dryopteris) worden genoemd, die onder naalddhout in de boswachterij bij Ees werd ontdekt.

Zeggeflora. Het soortenrijkste geslacht van onze flora, Zegge (Carex), omvat nauwelijks soorten die echt algemeen kunnen worden genoemd; ook de minst kieskeurige Zeggen zijn lang niet overal present. Van de 17 soorten die tijdens de werkweek werden gevonden, komen de volgende het meest voor (vergelijk de kaartjes in Nieuwsbrief no. 14, april 1988):

Hazegegge	<u>C. ovalis</u>	22 X
Pilzegge	<u>C. pilulifera</u>	18 X
Snavelzegge	<u>C. rostrata</u>	16 X
Zwarte zegge	<u>C. nigra</u>	13 X
Hoge cyperzegge	<u>C. pseudocyperus</u>	10 X
Ruige zegge	<u>C. hirta</u>	9 X
Zompzegge	<u>C. curta</u>	8 X
Pluimzegge	<u>C. paniculata</u>	7 X

Als voorbeelden van niet gevonden soorten, die gezien de grondsoorten, de biotopen en de tijd van het jaar wel verwacht mochten worden, zijn te noemen: Dubbelloof (Blechnum spicant), Akkerhoornbloem (Cerastium arvense), Akkerwinde (Convolvulus arvensis), Kamgras (Cynosurus cristatus), Peen (Daucus carota), Brede wespenorchis (Epipactis helleborine), Bleekgele hennepnetel en Dauwnetel (Galeopsis segetum en speciosa), Robertskruid

(Geranium robertianum), Grondster (Illecebrum verticillatum), Klein springzaad (Impatiens parviflora) en Knopig helmkruid (Scrophularia nodosa). De meeste van deze soorten zijn berm- of bosplanten, categorieën die in Oost-Drenthe naar verhouding ondervertegenwoordigd zijn. Voor de volledigheid worden nog enige soorten genoemd die tijdens de werkweek niet werden genoteerd maar waarvan wel recente waarnemingen uit het gebied bekend zijn: Ruige klaproos (Papaver argemone; Bronneger), Knolboterbloem (Ranunculus bulbosus; Schoonloo), Hongaarse raket (Sisymbrium altissimum; Bronneger), Valse salie (Teucrium scorodonia; Lunsbergen) en Grote tijm (Thymus pulegioides; Buinen), alsmede lentebloeiërs die al vóór de zomer verdwijnen zoals Bosgeelster (Gagea lutea; Borger), Muizestaart (Myosurus minimus; Drouwenerveen), Gewone vogelmelk (Ornithogalum umbellatum) en uiteraard Speenkruid (Ranunculus ficaria). Al met al is het huidige aantal soorten in de onderzochte streek op 500 te schatten.

Op een industrieterrein bij Nieuw-Buinen, maar juist op Gronings grondgebied, werd een Kruiskruid verzameld, dat niet met de Flora van Nederland op naam te brengen bleek. Het bleek te gaan om Glanzend kruiskruid (Senecio squalidus, wat letterlijk 'vuile oude man' betekent!). Deze soort was tien jaar tevoren ook al eens in Nieuw-Buinen waargenomen, en onze grijsaard werd na identificatie met een extra bedevaart buiten werktijd vereerd. Eenzelfde eer gold de Zwaardrus (Juncus ensifolius), die in de berm van een greppel bij Sleen voorspoedig gedijt. Een wonderlijke verschijning, met rijdende bladeren als van Beenbreek en bloemhoofdjes als van een Veldbies. Wellicht moet zij als verwilderde sierplant worden beschouwd (Van der Meijden & Holverda, 1991).

Bij wijze van uitsmijter werd op 26 juli een bezoek gebracht aan de schraallanden bij Elp, waar we ons speciaal met Rode Lijst-soorten en aantalsschattingen zouden bezighouden. Als gastdocent hield Ruud van der Meijden een inleiding over dit onderwerp. De oogst aan soorten van de Rode Lijst viel echter tegen, mede doordat het terrein nogal aan de droge kant was. Vlozegge (Carex pulicaris) liet zich door de droogte niet deren, ook Paardehaarzegge (C. appropinquata) en -- in gering aantal -- Blonde zegge (C. hostiana) werden waargenomen, maar niet de grote specialiteit van het terrein, Tweehuizige zegge (C. dioica), die enkele jaren tevoren nog wel was waargenomen. Vermoedelijk hield zij zich voor ons schuil door niet te bloeien

Bruinsma, J., 1989. De Blonde egelskop [Sparganium erectum L. subsp. neglectum (Beeby) Schinz & Thell.] in zuidoostelijk Noord-Brabant. *Gorteria* 15: 99-103.

Meijden, R. van der & W.J. Holverda, 1991. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 1988, 1989 en 1990. *Gorteria* 16: 125-147.

Wijk, R.J. van & P.J.M. Verbeek, 1986. De smalbladige fonteinkruidsoorten in Nederland, herkenning en oecologie. *Wetensch. Meded. KNNV* 177.

VERSLAG VAN DE WFD - EXCURSIE VAN 19 MEI 1990 (VERVOLG)

De tweede ronde

In de vorige Nieuwsbrief deed ik verslag van een excursie waarbij het verzamelen van statistisch materiaal voorop stond. Het ging hierbij om één onderzoeksrunde in het voorjaar. Ik had echter, in tegenstelling tot de andere waarnemers, het voordeel om datgene wat ik in de eerste ronde over het hoofd had gezien, in een tweede ronde alsnog goed te maken. Op 11 augustus heb ik die tweede ronde gehouden.

Het was mijn bedoeling om het hok grondig uit te kammen. Helaas, agressief en onrustig vee was er de oorzaak van dat ik een aantal sloten niet goed heb kunnen inventariseren. Mogelijk heb ik hierdoor enkele soorten gemist. Door de droge zomer waren granen en aardappels al geoogst en de akkers waren alweer kaal als in de winter. Ik moest mij dus voor akkeronkruiden behelpen met enkele maispercelen. Ook hierdoor kan ik nog een enkele soort gemist hebben.

Voor de zeer kritische lezer wil ik opmerken dat ik niet speciaal van te voren een lijstje heb gemaakt van soorten die andere waarnemers in de eerste ronde wel hadden gevonden maar ikzelf niet. Ik heb dit hok op de normale wijze onderzocht zoals ik dat met 40 andere hokken ook heb gedaan door als hulpmiddel een lijst te maken van soorten die ik op grond van mijn eigen ervaring in de tweede ronde kon verwachten. Verder heb ik gewoon goed rondgekeken naar soorten die ik nog niet had.

Soorten waarvan de vindplaats mij door andere waarnemers was aangeduid vond ik meestal op geheel andere plaatsen terug. Slechts twee soorten (*Dubbelloof* en *Slipbladige ooievaarsbek*) vond ik op aanwijzing terug. Deze soorten heb ik dan ook bij mijn tweede ronde niet meegeteld. Sommige soorten vond ik helemaal niet terug, ook niet na lang zoeken op de mij aangeduide plaatsen.

Voor de volledigheid moet ik nog opmerken dat ik alleen die soorten heb aangekruist die ik in de eerste ronde niet had. Ik heb dus niet een geheel nieuwe lijst gemaakt.

Aanvullingen in getallen

In totaal heb ik 44 soorten bijgevonden. Tien soorten waren in de eerste ronde niet gevonden zodat het totaal van het hok nu op 276 soorten komt.

Mijn eigen score van de eerste ronde heb ik dus van 201 op 245 gebracht hetgeen uitkomt op 88,1% van het totaal (van 276 dus).

De bijgevonden soorten zaten vooral in de lagere frekwenties, met name bij frekwentie 1 (dat zijn dus soorten die door 1 waarnemer zijn gevonden). Hiervan werden 15 soorten gevonden. Van de frekwenties 2, 3 en 4 werden resp. 4, 6 en 4 soorten gevonden. Van de frekwenties 5, 6 en 7 werden totaal 5 soorten gevonden.

Bijgevonden en gemiste soorten

In het navolgende zal ik ingaan zowel op de bijgevonden soorten als op de gemiste soorten.

Als eerste bezocht ik het ven. Hoewel het *Pijpestrootje* nu bijna manshoog stond, schroomde ik niet (in tegenstelling tot de eerste ronde) het ven dwars door te steken. Moeiteloos vond ik nu *Veenpluis*, *Zonnedaauw*, *Veenbes* en

Lavendelhede. Op het bospaadje naast het ven liep ik tegen het *Tijmereprijs* aan dat, nu bloeiend, niet over het hoofd gezien kon worden.

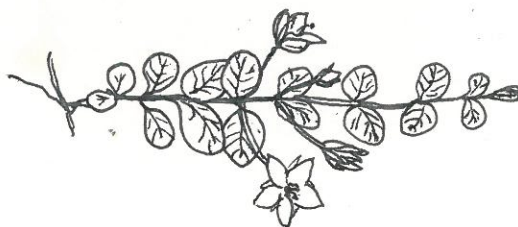
Het achterste bosperceel dat ik in de eerste ronde niet had bekeken gaf gemakkelijk geheimen prijs als *Tengere rus*, *Trekrus*, *Bosdroogbloem*, *Gewoon havikskruid*, *Pilzegge* en *Grove den*.

Op weg naar de maispercelen zag ik nog een vergeten *Hondsroos*, een *Boswilg* en enkele *Margrieten*. De akkerranden vertoonden nu een weelderige onkruidvegetatie met *Knopige duizendknoop*, *Melde's*, *Akkermelkdistel*, *Hanepoot*, *Reukloze kamille* en een enkele *Zwarte nachtschade*.

Ook probeerde ik nu een andere route te lopen dan tijdens de eerste ronde waardoor ik *Smeerwortel*, *Laurierwilg*, *Mannetjesvaren* en *Waternavel* aan mijn lijst kon toevoegen.

Nieuwe soorten waren o.a. *Blauw glidkruid* (slechts enkele exemplaren), *Klein streepzaad* en *St.Janskruid* in de bermen en *Gewoon blaasjeskruid* in het diepje. Een bizonderheid was een vondst van *Witte munt* waarvan in de eerste ronde door een waarnemer al een exemplaar was meegenomen maar die niet gedetermineerd kon worden wegens het ontbreken van bloemen.

Na vier en een half uur zoeken, bijna even lang dus als de eerste ronde, had ik 44 soorten bij elkaar gescharreld. Geen slecht resultaat. Dacht ik.

Thuisgekomen ontdekte ik na enig telwerk dat ik toch nog 31 soorten niet gezien had.

Naar sommige had ik intensief gezocht omdat ik ze in het hok verwachtte. Desondanks vond ik geen *Canadese fijnstraal*, *Vogelpootje* en *Muizeoortje*. Een aantal soorten die ik miste waren alleen gevonden door minder ervaren waarnemers zoals *Knopige helmkruid*, *Gewone reigersbek*, *Gele lis*, *Moerasandoorn* en *Akkermunt*. Zo kon ik bijvoorbeeld *Gele lis* beslist niet (terug)vinden op de mij exact aangeduide plaats. Bij sommige soorten zet ik dan ook nog steeds vraagtekens wat betreft de juiste determinatie.

Zeer merkwaardig is ook dat 6 waarnemers in de eerste ronde *Harig wilgeroosje* hebben aangestreept. In de tweede ronde heb ik echter geen enkel exemplaar gezien maar wel stond er veelvuldig *Kleinbloemig wilgeroosje* (dat in de eerste ronde 4x is gevonden). Mogelijk is hier dus verwarring in het spel.

Waar ik wel met speciale aandacht naar heb uitgekeken (hier had ik dus wel een aandachtslijstje van gemaakt) zijn acht soorten van de eerste ronde die ik in de totaalijst niet heb opgenomen wegens door mij veronderstelde onjuiste determinatie. Geen van deze acht soorten heb ik teruggevonden.

Enkele soorten heb ik mogelijk gemist doordat ik een paar sloten niet kon inventariseren zoals *Zompvergeet-mij-nietje*, *Lage zegge*, *Tweerijige zegge* en *Penningkruid*. Anderen waren verdwenen zoals *Speenkruid* (dat ik overigens wel tijdens de voorverkenning gesignaleerd had) en *Witte Krodde* (de berg grond waar die op stond was geëgaliseerd).

En dan zijn er natuurlijk nog de soorten die ik "gewoon" heb vergeten of over het hoofd heb gezien zoals *Kruipend struisgras* (in het ven), *Drents krenteboompje* en *Tandjesgras*.

Konklusies van de tweede ronde

- 1) Een tweede ronde in de (na)zomer is zinvol, ik vond er 44 soorten bij t.o.v. mijn eerste ronde. Tien daarvan waren nog door geen enkele andere waarnemer gevonden.
- 2) Ondanks alle inspanningen heb ik 31 soorten niet gevonden waardoor de psychologische grens van 90% niet werd overschreden.
- 3) Het blijkt makkelijker te zijn om te zeggen dat een soort wel in een hok voorkomt dan om te bewijzen dat hij er niet in voorkomt. Twijfels over bepaalde vondsten van de eerste ronde blijven dan ook bestaan.
- 4) De helft (15) van de niet-bijgevonden soorten behoort tot de categorie die met slechts één of enkele exemplaren in het hok voorkomt.
- 5) Behalve ervaring, afgelegde afstand, route, specialistische kennis en aantal rondes is er een behoorlijke toevalsfactor die bepaalt of een soort wel of niet wordt gevonden.
- 6) Bij de interpretatie van de WFD-gegevens van heel Drenthe moet rekening worden gehouden met een behoorlijke foutenmarge, afhankelijk van de ervaring van de waarnemer en het aantal zoekrondes.

Ruud de Koning

OPROEP voor medewerking aan het "PROJECT GENTIAANBLAUWTJE" van de VLINDERWERKGROEP DRENTHE.

Gentiaanblauwtje is zowel in landelijk als in europees opzicht een sterk bedreigde dagvlindersoort. Een groot aantal vliegplaatsen bevindt zich in Drenthe. Dit vormt voor de Vlinderwerkgroep Drenthe aanleiding om in 1991 extra aandacht voor deze soort te vragen. Gentiaanblauwtje is een dagvlinder met een ingewikkelde levenscyclus. De eitjes worden alléén afgezet op de bloemen van Klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*) en wel bij voorkeur op bloemen die boven de vegetatie uitsteken. De rups voedt zich eerst met de binnenste bloemdelen. Na een poosje kruipt hij echter naar de grond. Deze rupsen hebben klieren die een zoetige stof afscheiden waar een bepaalde mierensoort verzot op is. Deze mieren nemen de rups mee naar hun nest waar deze als een soort "melkkoetje" wordt gehouden. Op zijn beurt voedt de rups zich met mierenbroed en het voedsel dat de mieren binnen brengen.

Het is de bedoeling van het project 'Gentiaanblauwtje' om een overzicht te krijgen van de groeiplaatsen van Klokjesgentiaan en het voorkomen van het Gentiaanblauwtje. Medewerkers van de Werkgroep Florakartering Drenthe worden dan ook verzocht dit jaar wat extra aandacht te besteden aan groeiplaatsen van de Klokjesgentiaan. Medewerkers van de W.F.D. kennen veel exacte groeiplaatsen van de Klokjesgentiaan of komen bij het inventariseren nieuwe vindplaatsen tegen.

Het kaartje van *Gentiana pneumonanthe* (zie elders in deze nieuwsbrief) geeft een beeld van de momenteel bekende verspreiding van deze soort in Drenthe.

Het is de bedoeling dat reeds bekende vindplaatsen van de Klokjesgentiaan worden gecontroleerd op het (nog) voorkomen van de soort en op de aanwezigheid van *Gentiaanblauwtje*. Indien klokjesgenti-
anen aanwezig zijn is het van belang een indicatie te geven van het aantal planten (10, 10 - 100, 100) en te noteren of de planten groot of klein zijn. Gegevens over het terrein en of dit al dan niet in goede staat verkeert zijn ook zeer waardevol. Het terrein kan sterk vergrast, bebost of verdroogd zijn maar door recente beheersmaatregelen zoals het opzetten van de waterstand of plaggen ook vochtiger dan voorgaande jaren.

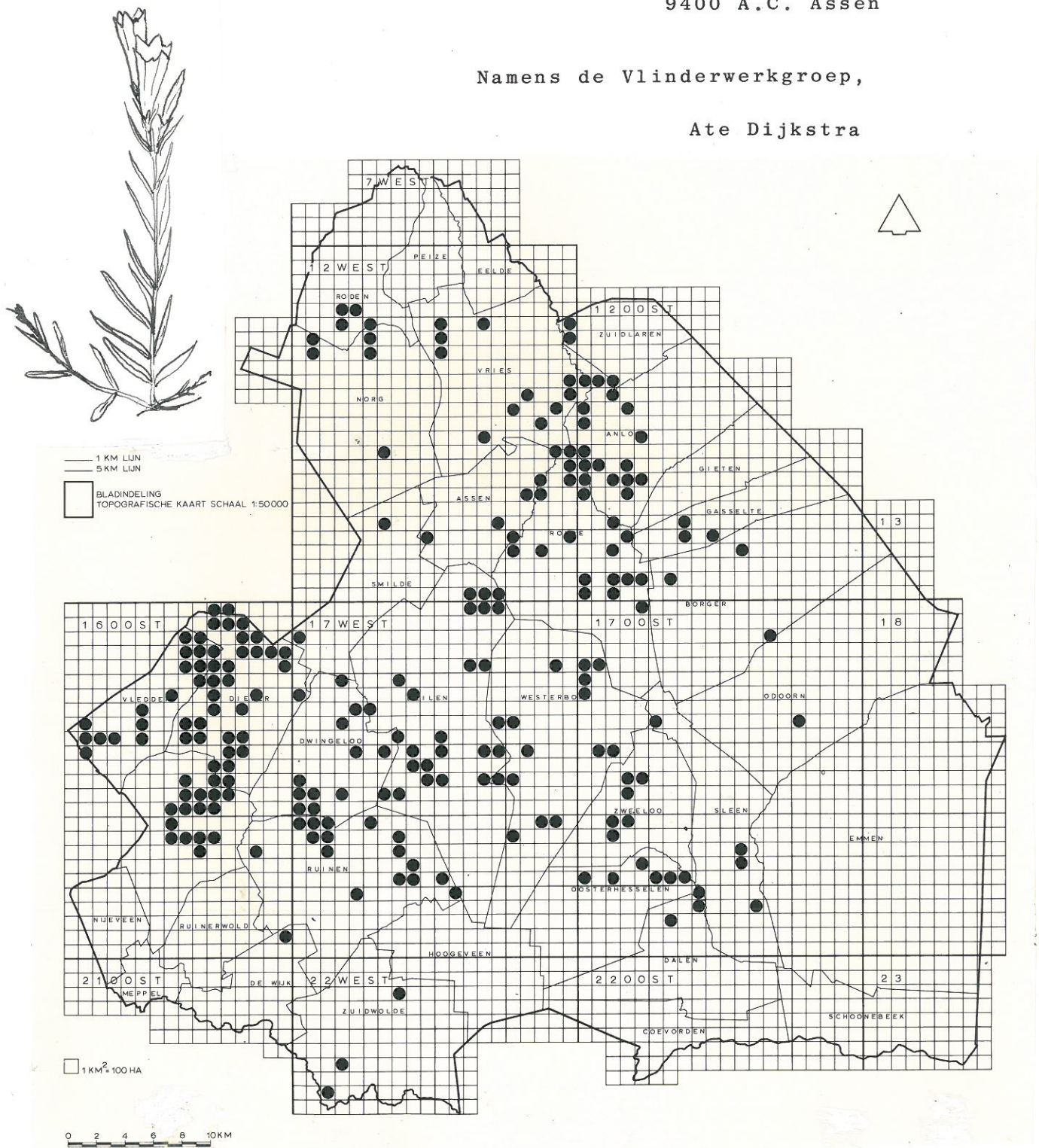
Gentiaanblauwtje is een dagvlinder die behoort tot de "blauwtjes". Voor niet ervaren vlinderliefhebbers is *Gentiaanblauwtje* vaak moeilijk te onderscheiden van andere "blauwtjes". Dit is echter geen onoverkomelijk bezwaar. De witte ronde eitjes op de bloemen of de bloemknoppen zijn duidelijk zichtbaar en goed herkenbaar. Aan de hand van deze eitjes kan men ook als de vlinder niet vliegt of als men de soort niet kent vrij simpel nagaan of *Gentiaanblauwtje* al dan niet voorkomt. Verwarring is alleen mogelijk met de eitjes van een vedermot soort. De eitjes van deze vedermot soort zijn echter geler van kleur en lijken meer op afgeronde rechthoekjes. Het is van belang een indicatie te geven van het aantal eitjes per plant. Verder wordt aan degenen die de vlinders kennen gevraagd het aantal vlinders (mannetjes/vrouwtjes) te vermelden. Alle gegevens dienen uiteraard met plaats en datum genoteerd te worden.

Voor dit project zijn inventarisatie-formulieren beschikbaar.
 Deze formulieren zijn aan te vragen bij: Consulentschap N.M.F.
 t.a.v. Hans Dekker
 Postbus 146
 9400 A.C. Assen

Namens de Vlinderwerkgroep,

Ate Dijkstra

Figuur 1. Verspreiding van *Gentiana pneumonanthe* - Klokjesgentiaan.

Stand van zaken inventarisatie en gegevensverwerking.

Over de oogst aan nieuwe gegevens in 1990 kunnen we best tevreden zijn, niet in het minst vanwege de hulp vanuit de FLORON-werkweek welke 54 streeplijsten opleverde (zie het verslag van Eddy Weeda). Daarnaast konden we weer rekenen op de lijsten van de trouwe medewerkers, die jaarlijks in verschillende delen van Drenthe voor de WFD op pad zijn. Ook werden tijdens de excursies gemiddeld 5 hokken goed bekeken, zodat ook op deze manier gegevens van zo'n 35 hokken aan ons archief konden worden toegevoegd.

In de vorige nieuwsbrief is aangekondigd dat er in de eerstvolgende een bijgewerkt kaartje van de vorderingen van het atlasproject voor de Atlas van de Flora van Drenthe zou worden opgenomen, waaruit o.a. de echt witte plekken voor wat betreft het nog ontbreken van voldoende gegevens zouden kunnen worden afgelezen. Jammergenoeg is het niet gelukt alle daarvoor benodigde gegevens op tijd op een rij te krijgen.

Gezien de enorme hoeveelheid gegevens die inmiddels voor het atlasproject verzameld zijn kan zo'n kaartje eigenlijk alleen nog maar "met de computer" gemaakt worden. Tot nu toe gebeurde dat ten dele ook wel, maar om allerlei gegevens te combineren was toch zeer tijdrovende handmatige verwerking nodig, waarbij onvermijdelijk fouten gemaakt werden.

Een ander probleem was om gegevens van een kilometerhok afkomstig van verschillende bronnen (bijvoorbeeld streeplijsten van de WFD en vegetatieopnamegegevens van de Milieukartering Drenthe van de Provincie Drenthe) samen te vatten in een soortenlijst. Pas dan kan immers echt bekeken worden hoe goed dat hok geïnventariseerd is en of aanvullingen nodig zijn.

Behalve dat het afgelopen halfjaar een belangrijk deel van de achterstand in de gegevensinvoer is ingehaald, is onlangs ook de koppeling van de WFD-gegevens met de milieukarteringsgegevens mogelijk geworden. Het maken van het beloofde overzicht kan nu dus ook echt, al vergt het in een bestand onderbrengen van al die gegevens nog wel wat tijd. Dat heeft ook te maken met de (handmatige) controle van alle ingevoerde waarnemingen die ervoor moet zorgen dat we straks met een zo "schoon" mogelijke gegevens - verzameling aan het maken van verspreidingskaartjes kunnen beginnen. Ook dat is tot nu toe nog maar tendele geautomatiseerd gebeurd: zo is het kaartje van de verspreiding van klokjesgentiaan in deze nieuwsbrief deels "handwerk" en alleen gebaseerd op de toe nu ingevoerde gegevens en daarmee mogelijk niet geheel compleet.

Nu de mogelijkheden voor automatische verwerking van onze gegevens weer groter zijn geworden, kunnen de resultaten van alle in het veld doorgebrachte uren ook beter zichtbaar worden gemaakt. Ik hoop dan ook dat we in de loop van het veldseizoen daarvan wat kunnen laten zien in een tussentijdse Nieuwsbrief.

Een mooi veldseizoen toegewenst en tot ziens op de excursies,

ben hoentjen

